

Magyar Hírlap

6 1974. FEBRUÁR 21, CSÜTÖRTÖK

KULTÚRA - MŰVÉSZET

A holnapi munkásolvasókért

Körkép a fővárosi gyermekkönyvtárakról

„A gyermekek szabad olvasáshoz szoktatása fogja idővel a legjobb gyümölcsöket teremni” — írta Szabó Ervin, a marxizmus első tudományos terjesztője hazánkban, s korának európai hírvéltáratudósa. A felszabadulás után róla elnevezett fővárosi könyvtárat is ez az elv vezette, amikor minden korosztályt befogadó, széles néprétegeket ellátó hálózattal megteremtette; már a régi Városi Könyvtár fiókjainak egy része is fogadott gyermekolvasókat, az Almássy téren és a Százados úton pedig külön kölcsönzőhelyeket nyitottak számukra.

A jövő olvasó népének neveléséért különösen az utóbbi másfél évtizedben tettünk sokat; azóta erősödtek meg a fővárosi tanácsai könyvtárak gyermekrészlegei, és megkezdődött a külön gyermekkönyvtári hálózat kiépítése. A ma már felnőtt budapestiek közül sokan ismerhetik még iskolás korukból az 1-es, Liszt Ferenc téri önálló gyermekkönyvtárat, valamint a 2-es számot viselő, de valójában a fővárosban elsőként létesített Sallai Imre utcai könyvtárat.

Tenyérnyi helyen

A fővárosi 2-es gyermekkönyvtár vezetője kezdettől fogva Barta Andrásné, akinek most jelent meg — a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában — *Gyermekkönyvtárak a XIII. kerületben* című tanulmánya. Az írást az teszi különösen időszerűvé, hogy most, amikor közművelődési munkánk egyik központi feladatává vált az olvasás fokozott népszerűsítése a munkások körében, egyik legfontosabb munkásterületünkben vizsgálja a gyermekolvasók létszámának, érdeklődésének alakulását, ellátásuk körülményeit, nem hallgatva el a nehézségeket, a fejlődés akadályait sem.

S éppen ez utóbbira kell talán leginkább felfigyelnünk. Közismert, hogy — a vidékihez képest — a fővárosi tanácsai közművelődési könyvtárhálózat elavult, elmaradt a fejlődésben. S ugyanez áll a gyermekkönyvtárakra, illetve a gyermekeket is fogadó könyvtári részlegekre, amelyek tudvalevőleg a korosztályok iskolán kívüli művelődésében a könyvkölcsönzésen túl is fontos szerepre hivatottak. Az említett kiadvány szemléltető térképet is közöl. Ebből kiderül, hogy a nagy kiterjedésű kerület déli, belső részén szinte egymás tőzomszédságában működik a Sallai Imre utcai 2-es, illetve a Lehel utca és a Bulcsú utca sarkán levő 3-as gyermekkönyvtár, a negyed külső peremén pedig hasonlóképpen valóságosan „egymás tyúkszemét tapossa” a József Attila Művelődési Központ könyvtárában létesített ifjúsági részleg és a Tomori köz, 10-es számú önálló gyermekkönyvtár. Ez minden — a Szent István körüttől Újpestig és Rákospalotáig nincs más kölcsönzőhely a jövő olvasói számára!

Ezen belül az annak idején két körzeti könyvtár gyermekrészlegének összevonásával létesített, 3-as könyvtár helyzete különösen nehéz. A Váci út 60. alatti, egykori helyiségeit — a környék többi házával együtt — szanálták, e helyen 6—12 emeletes lakóházak épültek, de a különféle üzletek, a fodrászat, üvegcsiszoló bolt, Medicor-bemutatóterem mellett egy zug sem jutott a gyermekkönyvtárnak. Mai helyisége régebben kis bolt, később abból kialakított szoba-konyha lakás volt. Nem nehéz elképzelni, hogy e tenyérnyi helyen milyen körülmények és feltételek között fogadja ez a könyvtár ezernél több ifjú olvasóját. Mintegy 12 ezer kötetet kínáló kölcsönzője közepes lakószoba nagyságú: 20 négyzetméter, s még ennél is jóval kisebb az egyúttal irodának és öltözőnek is használt raktárhelyisége...

Aránytalan telepítés

S ez az angyalföldi helyzetkép, sajnos, nem számít kivételnek: Lapunk már több ízben felvetette a fővárosi gyermekkönyvtárak aránytalan telepítésének kérdését, az egyes kölcsönzőhelyek elriasztó zsúfoltságát, kezdetleges körülményeit. Csaknem 50 önálló gyermekkönyvtárról, illetve gyermekrészleggel is rendelkező körzeti könyvtárról van szó, amelyeket mintegy 50 ezren látogatnak rendszeresen — a budapesti általános iskolás tanulóknak több mint egyharmada. Tapasztalható-e javulás? — erről kérdeztük Hargitai Nándornét, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyermekkönyvtári csoportjának vezetőjét. A válasz alapján megállapíthatjuk: a fejlődés igen csekély mértékű.

Mert igaz ugyan, hogy most egy éve megnyílt a Marcibányi téri Ifjúsági Házban a korszerű, 26-os önálló gyermekkönyvtár —, de ez csak alig-alig észre-

vehetően enyhítette a Török utcai körzeti könyvtár gyermekrészlegének zsúfoltságát, noha földrajzilag nem is olyan messze van tőle. De ezen túl — az egész, a Dunától Nagykovácsi határáig húzódó kerületben — semmi! Szeptemberben a pesterzsébeti Jókai utcában — egy megszüntetett ügyvédi iroda helyén — önálló gyermekkönyvtárat nyitottak —, ám a közelben három, gyermekeknek is kölcsönző körzeti könyvtár és két iskolai könyvtár működik, nem is szólva a Csili, az erzsébeti Vasas Művelődési Központ gyermekkönyvtári részlegéről... Emellett a könyvtár veszélyes, forgalmas sarkon fekszik, a szülők nem szívesen engedik oda gyermekeiket. A XX. kerületnél maradvány: ugyancsak új létesítmény a 35-ös, soroksári könyvtár gyermekrészlege, de minthogy a környéken másutt is van olvasási lehetőség, az sincs teljesen kihasználva. Ugyanakkor a kerület számos más részében a gyermekeknek nincs hova menniük könyvért...

S egyszerűen nem lehet ennél jobb helyzetre példát találni. A belső kerületeket tekintve: az Erzsébetvárosban egyedül a Rottenbiller utcai fiókkönyvtár fogad gyermekeket; ahhoz, hogy egy bemehessen, kettőnek ki kell jönnie... Józsefváros: a Százados úti régi gyermekkönyvtárat lebontották, maradt a Kulich Gyula téri és a Somogyi Béla utcai önálló gyermekkönyvtár, más körzeti könyvtár nem tart gyermekirodalmat. A helyzetet csak a Ganz-MÁVAG-nak a területre is kölcsönző könyvtára enyhíti némiképpen. Kőbánya: egyetlen önálló gyermekkönyvtár működik, a Pataki István Művelődési Központban, annak egy fiókja a Gergely utcában és a Keresztúri úti iskolában. A kerület más részein lakó gyerekek csak a gyengén felszerelt iskolai könyvtárakban kereshetnek maguknak olvasnivalót, ha nem akarnak sokat utazgatni.

Szaporodnak a fehér foltok

S az ilyen „fehér foltokat” még inkább garantáltan a napról napra újabb családok százait befogadó, épülő lakótelepek. A már-már önálló nagyvárosszámba menő Újpalotán nemcsak gyermek-, hanem egyéb könyvtár sincs; az óbudai mammutkolónia iskoláit sem győzi kielégíteni a régi igényekhez szabott, s eléggé félreeső, Fő téri 8-as gyermekkönyvtár.

Csak kevéssé enyhíti e helyzetet a fővárosi könyvtárnak egy éve forgalomba állított, a peremkerületeket járó bibliobusza; a szükségletekre jellemző, hogy olvasóinak csaknem a fele gyermek. A második busz 1975-ben indul, de az ellátás lényeges megjavulása ettől sem várható.

Néhány hét múlva kerül a fővárosi tanács végrehajtó bizottsága elé a budapesti közművelődési könyvtári hálózat fejlesztési terve. A gyermekkönyvtárak vezetői, akik valóban szívügyüknek, élet-

hivatásuknak érzik a jövő olvasóinak nevelését, nem titkolják: ha nem is csodát, de mindenképpen sokat várnak a tanácskozástól. Remélhető — és egész társadalmunk érdeke —, hogy a fővárosban ezentúl megfontoltabban, célszerűbben jelöljék ki a gyermekkönyvtárak helyét, megszüntessék a telepítési aránytalanságokat — s ezáltal csökkentsék a fehér foltok számát, megközelítően azonos feltételeket teremtsenek mindenütt a fővárosi fiatalok művelődéséhez.

G. Szabó László